

LUND UNIVERSITY

Dendrokronologisk analys av två stenkistor vid sjön Tolken mellan Borås och Ulricehamn, Västergötland

Hansson, Anton; Linderson, Hans

2024

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Hansson, A., & Linderson, H. (2024). *Dendrokronologisk analys av två stenkistor vid sjön Tolken mellan Borås och Ulricehamn, Västergötland*. (Dendrorapporter i Lund; Vol. 2024:41). Lund University.

Total number of authors:
2

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

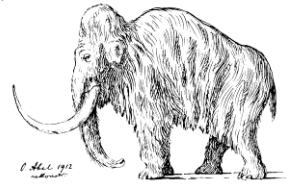
LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

LUND UNIVERSITY

DEPARTMENT OF QUATERNARY GEOLOGY
KVARTÄRGEOLOGISKA AVDELNINGEN
HANS LINDERSON

21 Maj 2024

Nationella Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, rapport nr 2024:41
Anton Hansson & Hans Linderson
DENDROKRONOLOGISK ANALYS AV TVÅ STENKISTOR VID SJÖN
TOLKEN MELLAN BORÅS OCH ULRICEHAMN, VÄSTERGÖTLAND

Uppdragsgivare: Jens Lindström Nordic Maritime Group, Jens Lindström, Lingonvägen 2, 266 52 Vejbystrand.

Område: Västergötland **Prov nr:** 16301-16306 **Antal sågprov:** 6

Dendrokronologiskt objekt: Stenkista 1 (16301-16302), Stenkista 2 (16303-16306)

Resultat dendro:

Dendro nr:	Provnr;	Trädslag	Antal år (3 radier om ej annat anges)	Splint (Sp) Bark (B) Vankant (W)	Datering av yttersta årsring i provet	Beräknat Fällningsår E(Efter) V(vinterhalv- året)	Kommentarer (vågat daterings- förslag inom parantes)
16301	R1	Ek	166	Sp 8, Ej W	1571	1573-1587	
16302	R2	Ek	69; 2	Ej Sp, Ej W	Ej datering		
16303	F1	Bok	51	Ej W	(1628)	Ej säker	(E 1628)
16304	F2	Bok	82	Ej W	Ej datering		
16305	F3	Bok	66	Ej W	(1610)	Ej säker	(E 1610)
16306	F4	Bok	139	Ej W	Ej datering		

Kommentarer till ovanstående resultattabell

I stenkista 1, prov R1-R2, har virket till prov R1 avverkats någon gång **1573-1587**. Prov R2 ej har gått att datera på grund av ett stort tillväxtmönster med tillväxt-kollapser och -ökningar. Om det antas att allt virke i stenkistan är samtida tyder resultatet på att stenkistan är uppförd någon gång 1573-1587.

Virket till prov R1 korrelerar väl mot en referenskronologi från Herrljunga vilket tyder på att virket är hämtat relativt lokalt. Det finns en liten närliggande allmänning med dokumenterad medeltida ekskog som heter Artuskog. Längre norrut finns de utbredda ekskogarna Edsveden och Svältorna som också kan vara källan till ekvirket.

Stenkista 2, prov F1-F4, består av bokvirke. Proverna visar inte någon inbördes korrelation vilket skulle kunna tyda på att de inte är av samma ålder. En mer trolig orsak i detta fall, där stenkistevirket antas vara samtida, är att korrelationsavsaknaden beror på att träden stått i olika tillväxtmiljöer. Dessutom är bok rent generellt svårare att korrelera och datera än de i dendrokronologiska sammanhang vanliga trädslagen ek, tall och gran.

Bokvirket har jämförts med referenskronologier bestående av ek, tall och granvirke från Västergötland och Småland som mot kronologier med bok från Halmstad daterade till 1500-talet utan att få någon korrelation som uppfyller kraven för en säker datering.

Prov F1 och F3 uppvisar förhöjda korrelationer som inte motsvarar en säker datering men som presenteras här som mer vågade dateringsförslag. Om dessa förslag är korrekta kan virket till prov F1 och F3 var avverkade efter 1628 respektive 1610 och stenkistan i så fall kunna vara uppförd någon gång efter 1628.

Beskrivning av tabellen ovan

"Dendroidentitetsnummer", är en unik identitet för varje prov hanterade på laboratoriet.

"Antal år", årsringar som är analyserade i vissa fall har det inte varit möjligt att mäta årsringsbredden, då har årsringarna räknats, vilket har markerats med "+n".

I samma kolumn förekommer någon gång noteringen "ew" eller "lw" dessa termer härrör från engelskans early wood (vårved) och late wood (sommarved) och beskriver graden av den yngsta/sista årsringens utveckling. Detta indikerar att virket är avverkat på sommaren.

"splint, vankant, bark" indikerar hur många årsringar som saknas i provet. Förutsatt att provet går att datera och man har vankant eller bark i provet så får man en årsexakt datering (extrema undantag finns). "nära vankant" uppges när det finns indikationer om detta, till exempel i fältanteckningar eller om en sågskiva följer en naturlig kurvatur i rundvirket. Om vankant (den rundade avslutningen av virket där barken har försvunnit) saknas och splinten syns kan man beräkna fällningsåret med hjälp av splintstatistiken för olika trädslag och förhållanden. Vanligtvis används 17 ± 7 år på ek och en mer varierad bild på tall med en maximal variation på ± 20 år. Saknas splinten ("ej sp") anges en så kallad "efterdatering" (*terminus post quem*). Virket får då en äldsta möjliga datering. Teoretiskt kan virket vara hur ungt som helst men mer troligt handlar det om upptill några tiotal år senare avverkning än angivna efterdatering. Detta diskuteras vanligtvis i rapporten. Anges $sp=0$ menas splinten observeras utanför ytterst/yngsta årsring men årsringen är inte inmätt eftersom den inte är komplett.

"Datering av yttersta årsring i provet", är alltid årsexakt vid en datering. Om provet inte kan korsdateras med en daterad dendrokronologisk serie anges "ej datering". Detta uppträder oftast vid ett litet årsringsantal (unga/snabbvuxna/kraftigt nedbrutna träd), udda trädslag (i Sverige är ek och tall bäst), för få prover från den undersökta konstruktionen, störd tillväxt etc.

"Beräknat fällningsår" här görs en beräkning utifrån dateringen av den yttersta årsringen i provet och hur många årsringar som beräknas saknas i provet. Felmarginalen som anges täcker mer än 95 procent av proverna. Finns barken eller vankanten kvar på provet ges dateringen påföljande vinterhalvår om inga andra noteringar har gjorts. Vinterhalvåret avser trädets viloperiod så att ingen årsringsbildning sker i stamvirket, viloperioden påbörjas normalt i augusti och pågår till maj söder om Norrlandsgränsen (ungefär Dalälven). Stamvirkets viloperiod blir succesivt längre mot fjällens trädgräns.

Faktura framställs senare av Lunds Universitet.

Mätresultaten kommer att bevaras på laboratoriet och utnyttjas i universitetets forskning.

Proverna kommer att ingå i RAÄ's arkiv och förvaltas av laboratoriet

Vid extern kommunikation av resultaten i den här rapporten önskas omnämnande av laboratoriet.

Vid referens till rapporten: *Hansson, A. & Linderson, H. 2024. Dendrokronologisk analys av två stenkistor vid sjön tolken mellan Borås och Ulricehamn, Västergötland. Nationella laboratoriet för vedanatomi och dendrokronologi rapport 2024:41. Lund: Lunds universitet.*